

“ปลากัดสายกัด” ภูมิปัญญาท้องถิ่นการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามเพื่อการอนุรักษ์ของชุมชน บ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

BETTA FISH FOR COMPETITION: THE LOCAL WISDOM FOR PROPAGATING
THE ORNAMENTAL FISH FOR CONSERVATION IN BAN BON KHUAN COMMUNITY,
VILLAGE NO. 5, NA PHO SUB-DISTRICT, THUNG SONG DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

วิศวะ รัตนบุรี

Wisawa Rattanaburi

จิตติมา ดำรงวัฒนะ

Jittima Damrongwattana

เดโช แชน้ำแก้ว

Daycho Khaenamkhaew

อุดมศักดิ์ เดโชชัย

Udomsak Dechochai

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

ศุภฤกษ์ ช่อคง*

Supparuek Chorkong*

นักวิชาการอิสระ

Independent Academic, Thailand

*Corresponding author E-mail: supparerk401@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบท และสภาพปัญหาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นการเพาะเลี้ยงปลา และ 3) แนวทางส่งเสริมการเพาะเลี้ยงปลากัดสายกัดภูมิปัญญาท้องถิ่นปลาสวยงามเพื่อการอนุรักษ์ของชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือบันทึกภาพ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และเครื่องบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ จำนวน 8 คน ผู้ที่ส่งเสริม และสนับสนุนภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และสรุปภาพรวม ผลการศึกษา พบว่า 1) บริบทและสภาพปัญหาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ ภูมิปัญญา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนอาหารปลากัด และปัญหาการดูแลรักษาปลากัด 2) ภูมิปัญญาวิธีการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ ภูมิปัญญา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้ 2.1) การเตรียมบ่อ 2.2) การคัดเลือกพ่อพันธุ์ และแม่พันธุ์ 2.3) การเคียงคู่ผสม 2.4) การปล่อยปลาลงบ่อ 2.5) การดูแลลูกปลา 2.6) การดูแลปลาเพื่อนำไปกัด 2.7) การหมักน้ำด้วยใบไม้ใส่ในปลากัด 2.8) การให้อาหารปลากัด 2.9) การเตรียมกัด และ 2.10) การดูแลปลากัดหลังกัด และ 3) แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงปลากัด

เพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ การส่งเสริมการเพาะเลี้ยงปลากัด การส่งเสริมการจำหน่ายปลากัด และการส่งเสริมการขยายพันธุ์ปลากัด

คำสำคัญ: ปลากัดสายกัด, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การเพาะเลี้ยงปลา, ปลาสวยงาม, การอนุรักษ์

Abstract

The objectives of this research article aimed to study the following: 1) The context and the problem conditions of propagating betta fish for competition, 2) The local wisdom of fish propagation, and 3) Guidelines for promoting the propagation of betta fish for competition with the local wisdom for conservation of ornamental fish in a case study of Ban Bon Kuan Community, Village No. 5, Na Pho Sub-district, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province. The research used qualitative research methods, utilizing a camera, observation records, a questionnaire, and an audio recorder. In in-depth interviews and group discussions, key informants consisted of a total of eight persons who were knowledgeable in the local wisdom for propagating betta fish for competition and a total of seven persons who promoted and supported the local wisdom for propagating betta fish for competition. The data was analyzed using content analysis and data summarization. The results of the research found the following details: 1) The context and the problem conditions of propagating betta fish for competition in a case study of Ban Bon Kuan Community, Village No. 5, Na Pho Sub-district, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province included problems with shortage of betta fish food and problems with nurturing the betta fish; 2) The local wisdom for propagating betta fish for competition in a case study of Ban Bon Kuan Community, Village No. 5, Na Pho Sub-district, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province indicated the following important steps: 2.1) Preparing the pond, 2.2) Selecting male and female breeders, 2.3) Mating process, 2.4) Releasing fish into the pond, 2.5) Caring for baby betta fish, 2.6) Nurturing the fish for competition, 2.7) Fermenting water with leaves to condition the betta fish, 2.8) Feeding the betta fish, 2.9) Training the fish for competition, and 2.10) Nurturing the betta fish after competition; 3) Guidelines for promoting betta fish for competition in a case study of Ban Bon Kuan Community, Village No. 5, Na Pho Sub-district, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province, included guidelines for promoting betta fish cultivation, guidelines for promoting betta fish sales, and guidelines for promoting the betta fish propagation.

Keywords: Betta Fish for Competition, Local Wisdom, Fish Propagation, Ornamental Fish, Conservation

บทนำ

ยุทธศาสตร์หลักของกรมการประมง เน้นเร่งความสามารถการผลิต การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อได้ผลิตภัณฑ์ คุณภาพสูง ปลอดภัย ได้มาตรฐาน พร้อมผลักดันให้การเพาะเลี้ยง และอุตสาหกรรมการผลิตที่เป็นมิตรภาพกับ สิ่งแวดล้อม และยั่งยืน ควบคู่กับการเพิ่มมูลค่า และศักยภาพการแข่งขันที่สอดคล้องกับความต้องการตลาดในบริบท New Normal รวมทั้งเสริมเทคโนโลยี และนวัตกรรมในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอุตสาหกรรมผลิตสินค้า การประมง ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) (กรมประมง กระทรวงเกษตร และสหกรณ์, 2565) ซึ่งปลาสวยงามไทย เป็นหนึ่งในสินค้าที่กระทรวงเกษตร

และสหกรณ์ ได้ดำเนินการอนุรักษ์พันธุ์ปลาสวยงามให้ควบคู่ไปกับการส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพการเพาะเลี้ยง เพื่อสร้างสายพันธุ์ให้สวยงามแปลกใหม่ เพื่อผลักดันให้ปลาสวยงามไทยก้าวขึ้นไปอยู่ในระดับประเทศผู้ส่งออก ปลาสวยงามที่สำคัญอันดับต้น ๆ ในตลาดโลกมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งกระตุ้นธุรกิจปลาสวยงามควบคู่ไปกับการปลูกสร้าง จิตสำนึกในการอนุรักษ์สัตว์น้ำพื้นเมืองของไทยไม่ให้สูญพันธุ์ไปจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ปลาสวยงามที่ผลิต ในประเทศไทยที่ได้รับความนิยมในตลาดต่างประเทศ เช่น ปลากัด ปลาหางนกยูง ปลาทอง ปลาหมอสี ปลापอมปาดัวร์ เป็นต้น เป็นปลาที่ได้มาจากการเพาะเลี้ยงของเกษตรกร ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามมากกว่า 700 ล้านบาท/ปี โดยปลากัดไทยได้รับการประกาศให้เป็นสัตว์น้ำประจำชาติ โดยผลิตเพื่อจำหน่ายในตลาดต่างประเทศ ปีละไม่น้อย กว่า 20 ล้านตัว มูลค่าการส่งออกปีละมากกว่า 200 ล้านบาท และประเทศไทยยังเป็นผู้ส่งออกอันดับ 5 ของโลก รองมาจาก ญี่ปุ่น สิงคโปร์ สเปน และอินโดนีเซีย โดยมีส่วนแบ่งในตลาดโลก 7.38% (ทีมข่าวเนชั่นทีวี, 2565)

ปลากัดเป็นสัตว์เลี้ยงที่น่าสนใจมาก เพราะมันมีสีสันที่สวยงาม ไม่ต้องใช้พื้นที่ในการเลี้ยงมากนัก และมีราคาที่ไม่แพงจนเกินไป ตัวผู้จะมีหางที่ยาวในขณะที่ตัวเมียดูเรียบง่ายกว่าเมื่อเทียบกับตัวผู้ ปลากัดเป็น ปลาที่มีสีหลากหลาย เช่น แดง ฟ้าม่วง และขาว เพื่อให้ปลากัดมีสุขภาพที่ดี และร่าเริงมีข้อแนะนำที่ควรปฏิบัติตาม ดังนี้ ในการเลี้ยงปลากัดควรแยกเพศผู้ให้อยู่ตัวเดียว เพราะถ้าอยู่ร่วมกันมันจะต่อสู้กันจนเกิดการตายได้แต่ถ้าเป็น ปลาเพศเมียจะมีนิสัยไม่ดุร้าย และสามารถที่จะเลี้ยงรวมกันเป็นจำนวนมากได้ปลากัดมีถิ่นกำเนิดตรงบริเวณน้ำนิ่ง ที่เป็นทุ่งข้าวทางเอเชียใต้ ดังนั้น ปริมาณออกซิเจนที่มันได้รับจึงต่ำมันจึงมีการช่วยหายใจโดยจับเอาอากาศ ที่บริเวณผิวหนังเพื่อเพิ่มปริมาณออกซิเจนด้วยเหตุนี้ปลากัดจึงไม่ต้องการท่อออกซิเจนในภาชนะเลี้ยงปลา และขนาด ของภาชนะไม่ควรจะเล็กเกินไป ควรมีขนาดที่พอเหมาะ โดยอาจจะเป็นภาชนะที่ใช้เลี้ยงปลากัดโดยเฉพาะ หรือ อาจนำแก้วใสปริ้นต์ขนาดใหญ่มาเลี้ยงก็ได้ควรจะให้กรวดหินฟิชน้ำหรือหาวัสดุมาตกแต่งที่เลี้ยงปลาให้ สวยงามเพื่อให้เป็นบ้านที่น่าอยู่สำหรับปลากัด และมีความสวยงามแก่ผู้ที่พบเห็นอีกด้วยน้ำในภาชนะเลี้ยง ควรเปลี่ยนทุก 2 อาทิตย์ โดยน้ำที่เปลี่ยนนี้ต้องมีสภาวะที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงปลากัด เช่น ในน้ำประปาจะมีสาร แคลคลอโรนโดยเฉพาะคลอรีนซึ่งจะเป็นอันตรายต่อปลากัด ดังนั้น ก่อนจะเปลี่ยนน้ำควรพักน้ำประปาไว้ 2 วัน ก่อน เพื่อให้ คลอรีน ในน้ำระเหยออกไปในอากาศ ผู้เลี้ยงอาจจะใช้น้ำกรองหรือน้ำที่ซื้อจากร้านขายปลาก็ได้ นอกจากนี้ ควรเก็บน้ำเดิมไว้ ¼ ส่วนรวมกับน้ำที่จะนำมาเปลี่ยน ¾ ส่วน เพราะจะเป็นการรักษาสมดุล ของแบคทีเรียที่เป็นประโยชน์ต่อปลากัด ผู้เลี้ยงควรทำความสะอาดภาชนะด้วยผ้าหรือกระดาษที่สะอาด ไม่ควรใช้ สารทำความสะอาด เพราะถ้าตกค้างจะเป็นอันตรายต่อปลากัด (ธีรเดช เกิดงาม, 2544)

ซึ่งปลากัดป่า หรือปลากลูกทุ่งที่พบในธรรมชาติ ตามท้องนา หนองบึง ส่วนใหญ่จะเป็นปลาขนาดเล็ก ที่ไม่เด่นมากนัก ในสภาพปกติสีอาจเป็นสีน้ำตาลเทาหม่น หรือสีเขียว และอาจมีแถบดำจาง ๆ พาดตามความยาว ของลำตัว อาศัยหลบซ่อนตัวอยู่ระหว่างพรรณไม้ในน้ำในที่ตื้น ในการเลี้ยงปลากัดของชาวบ้านแต่เดิม จึงเป็น การเลี้ยงปลากัดแบบเลี้ยงในบ่อน้ำธรรมชาติ อาศัยธรรมชาติในการดูแล แต่ก็ไม่ได้เลี้ยงแบบขอไปที มีการใส่ใจ ถึงความสะอาด มีการเตรียมบ่อ ดูแลความสะอาด มีการคัดแยกบ่อ และคัดแยกลูกปลาจากบ่อ และนำไปขาย (สุจิต เมืองสุข, 2565) ความพิเศษของปลากัดอยู่ที่ความเป็นนักสู้โดยธรรมชาติ เมื่อพบปลาตัวอื่นจะเข้าต่อสู้กันทันที และที่พิเศษยิ่งกว่านั้น คือ การที่ปลาตัวผู้สามารถเปลี่ยนสีได้งดงาม เมื่อถูกกระตุ้นในสภาวะตื่นตัวครีบทูครีบท จะแผ่กางออกเต็มที่ แผ่นเยื่อหุ้มเหงือกขยายพองตัวออก พร้อมกับสีน้ำเงิน หรือแดง ที่ปรากฏขึ้นมาชัดเจนในโทน ต่าง ๆ ทำให้ดูสง่างาม และสวยงาม ปลาป่าเท่านั้นส่วนมากครีบทู และกระโดงที่ภาษานักเลงปลาเรียกว่า “เครื่อง” จะมีสีแดงเกือบตลอด มีประด้าบ้างเล็กน้อย บางทีอาจมีเส้น เขียว ๆ แซมบ้าง อย่างที่เรียกว่า เขียว ก็มีเพียงแต้มเขียวน้อย ๆ ที่กระโดงเท่านั้น เวลาถอดสีปกติทั้งตัว และเครื่องเป็นสีน้ำตาลจืด ๆ คล้ายใบหญ้าแห้ง ที่ห้อยแช่น้ำอยู่ ลักษณะพิเศษอีกอย่างหนึ่งของปลากัด ก็คือ เป็นปลาที่มีอวัยวะช่วยหายใจพิเศษที่อยู่บริเวณ เหงือกทำให้ปลา สามารถใช้ออกซิเจนจึงสามารถทนทานดำรงชีวิตอยู่ได้ในที่ที่มีออกซิเจนต่ำ จึงค่อนข้างแปลก ประหลาด ไปกว่าสัตว์น้ำชนิดอื่น ๆ ซึ่งการขุดหาปลากัดในรูปนา ตามขอบหนอง ชายบึง ริมคู และรางน้ำ ซึ่งปลากัด

เข้าไปอยู่อาศัยปนอยู่กับรูป และปลากัดจะออกมาแพร่พันธุ์ใหม่ในต้นฝนในเดือนพฤษภาคม กระจายออกไปหาถิ่นตามที่แม่น้ำตก ๆ ในเขตน้ำตื้นปลากัดเป็นปลาที่ชอบน้ำตื้น จึงไม่พบตามแม่น้ำลำคลอง หนองบึงที่มีน้ำลึกส่วนมากมักแผ่พองครีบหางชูกันเพื่อแย่งถิ่น บางตัวเห็นท่าไม่ดีก็อาจเลี้ยวไปโดยไม่ต่อสู้กัน แต่บางคู่ก็ต่อสู้กันอย่างถึงพริกถึงขิง ปลาตัวผู้ตัวไหนที่ยึดชัยภูมิเหมาะได้ทีก็จะก่อหวอดไว้แล้วพองตัวเบ่งสีเกี้ยวตัวเมียที่ผ่านไปมาเพื่อผสมพันธุ์วางไข่

ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลให้ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาเรื่อง ปลากัดสายกัด: ภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะการเลี้ยงปลากัดทำให้มีความสุข และคลายเครียดได้ และยังสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท และสภาพปัญหาการเพาะเลี้ยงปลากัดสายกัดภูมิปัญญาท้องถิ่นปลาสงยางามเพื่อการอนุรักษ์ของชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการเพาะเลี้ยงปลากัดสายกัดปลาสงยางามเพื่อการอนุรักษ์ของชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อค้นหาแนวทางส่งเสริมการเพาะเลี้ยงปลากัดสายกัดภูมิปัญญาท้องถิ่นปลาสงยางามเพื่อการอนุรักษ์ของชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษา เรื่อง “ปลากัดสายกัด” ภูมิปัญญาท้องถิ่นการเพาะเลี้ยงปลาสงยางามเพื่อการอนุรักษ์ของชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ 1) ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ จำนวน 8 คน และ 2) ผู้ส่งเสริม และสนับสนุนภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษาชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 7 คน

3. เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

- 3.1 เครื่องมือบันทึกภาพ เป็นการใช้กล้องถ่ายรูปเป็นหลักฐานการวิจัย
 - 3.2 แบบบันทึกการสังเกต เป็นแบบที่ใช้ในการสังเกตในขณะที่สัมภาษณ์ ว่าตอบตรงประเด็นและข้อเท็จจริงที่เป็นการสังเกตกำหนดแนวทาง โดยการใช้สายตา
 - 3.3 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เป็นแบบที่ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามไว้เพื่อต้องการเก็บบันทึกข้อมูลในการวิจัยพร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลได้มากที่สุด และตรงประเด็นมากที่สุด
 - 3.4 เครื่องบันทึกเสียง เป็นการบันทึกเสียงตอนสัมภาษณ์
- การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย IOC จึงมีนัยสำคัญทางค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 4.1 สำรวจพื้นที่ในชุมชนเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อน หลังจากนั้นจึงไปสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของการเลี้ยงปลากัด

4.2 สร้างความสัมพันธ์ และแนะนำตัวเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่การปรับตัวให้เข้ากับวิธีการเลี้ยงปลากัด พร้อมทั้งสอบถามข้อมูลเบื้องต้น ทั้งวิธีการเพาะปลากัด ปัญหาของการเลี้ยงปลากัด และแนวทางส่งเสริมการเลี้ยงปลากัด

4.3 ประสานงานโดยใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียดแบบเจาะลึกโดยนัดวัน เวลา และสถานที่ จากนั้นผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล และรายละเอียดแต่ละประเด็นโดยพบปะพูดคุยกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมถ่ายภาพประกอบ

4.4 รวบรวมวิเคราะห์ และสรุปผล หากปรากฏว่าขาดรายละเอียดข้อมูลส่วนใดก็ไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

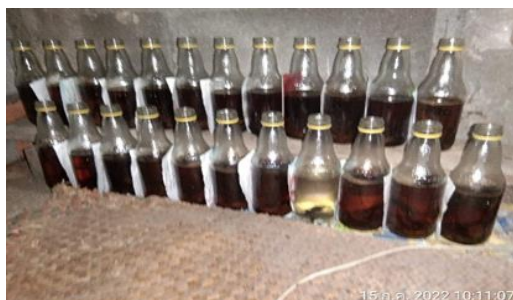
การศึกษา เรื่อง “ปลากัดสายกัด: ภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช” มีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาข้อเท็จจริงกับข้อมูลที่ได้มา โดยนำข้อมูลที่เป็นความจริงนั้น มาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. บริบท และสภาพปัญหาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มี 2 ปัญหา ได้แก่

1.1 สภาพปัญหาด้านอาหาร การขาดแคลนอาหารปลากัด มีปัญหาในการเพาะเลี้ยงหรือเลี้ยงปลากัดจำนวนมาก เพราะไม่มีอาหารเพียงพอหรือไม่มีอะไรให้กับปลากัดกินได้ จึงเป็นสิ่งสำคัญมากของการดูแลรักษาปลากัด ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 1

1.2 สภาพปัญหาด้านการดูแลรักษาปลากัด การเลี้ยงปลากัดพบปัญหามากมายด้วยปลากัดเป็นโรคต่าง ๆ เช่น โรครา โรคน้ำตาเป็นแก้วกระจก เป็นต้น จึงทำให้ปลากัดไม่มีความสมบูรณ์ และเมื่อนำไปกัดจะทำให้แพ้คู่ต่อสู้ได้เป็นอย่างมาก ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 2

ภาพที่ 1 การขาดแคลนอาหารปลากัด

ภาพที่ 2 ปลากัดเป็นโรค

2. ภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลจากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้มีขั้นตอนสำคัญทั้งหมด 10 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การเตรียมบ่อ พบว่า การเตรียมบ่อต้องมีความสะอาด รู้จักดูแลความสะอาดเป็นอย่างดี เพื่อให้ปลากัดมีความสบายในการอยู่ในบ่อ และเพื่อให้ปลากัดได้มีการออกลูกที่เยอะ ๆ และคัดแยกลูกปลาจากบ่ออนุบาลโดยนำมาเลี้ยง และนำไปขายตลาดเพื่อให้ได้ราคาที่สูง ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 3

2.2 การคัดเลือกพ่อพันธุ์ และแม่พันธุ์ พบว่า ในการคัดเลือกปลาเพื่อผสมพันธุ์มีหลักควรปฏิบัติดังนี้ ปลาเพศผู้ คัดปลาที่แข็งแรง วัยน้ำปราดเปรียว ลักษณะสีสด ปลาเพศเมียโดยทั่วไปมีขนาดเล็ก มีสีเทา และมีลายตามแนวนาบบมีครีบบสัน ควรคัดเลือกแม่ปลาที่แข็งแรง ระยะนี้ควรบำรุงปลาเพศเมียให้มีความพร้อมมากที่สุด

ควรให้อาหารที่มีชีวิต เมื่อปลาเพศเมียพร้อมที่จะผสมพันธุ์ จะสังเกตเห็นบริเวณท้อง มีลักษณะอูมเป่ง และบริเวณใต้ท้องมีตุ่มสีขาว ใกล้กับรูก่อน แสดงว่าพร้อมที่จะผสมพันธุ์ได้แล้ว ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 4 และ 5

2.3 การเคียงผสม พบว่า สำหรับนักเพาะปลากัดรุ่นใหม่ ขอแนะนำให้ใช้พ่อแม่พันธุ์ที่มีอายุสัปดาห์ และใช้เวลาเทียบปลาจนกระทั่งพร้อมเต็มที่ ด้วยเหตุผลที่ว่า ลูกปลาที่ได้เมื่อฟักออกมาจะมีลักษณะค่อนข้างตัวโต และแข็งแรง ส่วนแม่ปลาที่มีอายุน้อยเมื่อนำมาเพาะ หรือไข่ยังไม่สุกเต็มที่ ลูกปลาที่ได้จะไม่ค่อยแข็งแรง และอาจตายยกครอกได้ ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 6

2.4 การปล่อยปลาลงบ่อ พบว่า การปล่อยปลาลงบ่อนั้น มีความสำคัญ และหมั่นดูแลพ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์ให้เป็นอย่างดี เพื่อไม่ให้ตาย และให้พ่อแม่พันธุ์ได้ผสมกัน และหาจุดวางไข่ภายในบ่อควรปล่อยปลาตัวเมียตอนค่ำ และปล่อยปลาตัวผู้ตอนหัวรุ่ง เพื่อให้ปลาได้มีความคลั่งในการผสมพันธุ์ ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 7

2.5 การดูแลลูกปลา พบว่า การอนุบาลปลากัดต้องหมั่นดูแล และรักเป็นอย่างดี เพื่อให้ลูกปลาได้มีความอยู่รอด และต้องหมั่นให้อาหารกับลูกปลากัดที่อยู่ในบ่อ เช่น ไรแดงหรือไขแดงเพื่อให้ลูกปลา มีความสมบูรณ์ แข็งแรงในแต่ละเดือน พร้อมที่จะเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ และมีความแกร่งต่อสัตรูอย่างเด็ดเดี่ยว ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 8

2.6 การเตรียมเลี้ยงปลากัด พบว่า วางสิ่งของที่ผลิตสำหรับตู้ปลาหรือวัตถุที่สะอาด ที่จะไม่แตกหัก ในน้ำ และไม่เป็นพิษ หากวัตถุนั้นเล็ก และสะอาดเพียงพอใส่ไปในตู้ปลากัดได้เลย มีสิ่งของหลายชนิดที่ผลิตขึ้น สำหรับตู้ปลากัดโดยเฉพาะ สุดท้าย คือ การวางต้นไม้ปลอมในตู้ปลากัด เพื่อให้พวกมันได้หลบซ่อนหรือพักผ่อน ข้างในต้นไม้ แม้คุณจะทำให้ปลากัดมีพื้นที่หลบซ่อนตัวหรือค้นหา แต่ก็อย่าลืมเว้นที่มากพอให้พวกมันได้ว่ายน้ำ อย่างมีอิสระ อย่าใส่ของจนรกตู้ปลาเกินไป ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 9

2.7 การหมักน้ำปลากัด พบว่า ใบไม้ เมื่อนำมาใช้กับปลากัดควรจะค่อย ๆ ใส่เข้าไปทีละนิด เพื่อให้ปลากัดได้ปรับตัว โดยเมื่อปลากัดคุ้นเคยแล้วมันจะชุกอยู่ใต้ใบซึ่งลอยอยู่ผิวน้ำคล้ายใบจอก หรือใบบัว ยางจากต้นเมฆจะซึมเข้าตัวปลาไปที่ละเล็กทีละน้อย เมื่อนำปลาที่หมักด้วยวิธีนี้ได้ที่ดีแล้ว เวลานำไปลงสู่สนาม ประลอง เมื่อเทพปลากัดของเราลงไป ครบมีน้ำหมักนี้ลงไปด้วยพร้อมกับปลา เมื่อคู่ต่อสู้เข้ามาต่อสู้กันไปไม่นานจะ เกิดอาการเมายาง และแพ้ได้ ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 10

2.8 การให้อาหารปลากัด พบว่า การให้อาหารปลากัดต้องรู้จักเลือกลูกน้ำที่มีขนาดเล็ก จะทำให้ ปลากัดไม่อืด และถ่ายง่าย นอกจากนี้ ปลากัดจะมีความสุข แข็งแรง และมีความเร็วเมื่อเวลากัดได้ดีมาก ควรให้อาหารเป็นเวลา เช่น เช้า 2 ตัว ตอนเย็น 2 ตัว เพราะปลากัดจะไม่แข็งแรง และจะไม่มีปฏิกริยาในการกัด และเพื่อให้ปลากัดไม่อ้วนพีเกินไป ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 11

2.9 เตรียมกัด พบว่า ก่อนนำปลาไปประลองหรือแข่งขัน เราจะปล่อยปลาตัวเมียลงไปเพื่อให้ ปลาตัวผู้ไล่ประมาณ 1 - 2 นาที เพื่อออกกำลังกาย ซึ่งจะทำให้ปลากัดขับถ่ายของเสียออกจากร่างกาย เมื่อปลา ขับถ่ายของเสียออกจากร่างกายหมดแล้ว เราก็ช้อนปลากัดขึ้นมาใส่ในขวดใหม่ โดยส่วนใหญ่จะใช้ขวดชาวกลม (ขวดน้ำปลา) แทนขวดโหลเดิม ทั้งนี้ เพื่อสะดวกในการเดินทาง เพราะขวดมีขนาดเล็กกะทัดรัดกว่า “เมื่อเปลี่ยนขวดใหม่ เราก็เปลี่ยนถ่ายน้ำส่วนหนึ่งด้วย โดยคงสภาพน้ำเก่าไว้ ประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ เติมน้ำใหม่ 50 เปอร์เซ็นต์” ก่อนออกเดินทางเขาจะใช้กระดาษห่อหุ้มอย่างมิดชิด เพื่อให้ปลาพักผ่อนเต็มที่ระหว่างเดินทาง ดังแสดงให้เห็นตาม ภาพที่ 12

2.10 การดูแลหลังกัด พบว่า การแก้ปัญหาหลังกัดปลาเสร็จ เพื่อลดปัญหาอาการบาดเจ็บจากปลาที่กัด เสร็จแล้ว ควรมีแนวทางในการรักษาให้หลากหลาย ซึ่งเพื่อให้ปลากัดหายเป็นปกติ และนำมาเลี้ยงใหม่ เพื่อที่จะกัดต่อไป หรือถ้าไม่เลี้ยงเพื่อกัดแล้วก็ควรปล่อยปลาไว้ในบ่อเลยเพื่อไม่ให้ปลาเกิดเป็นโรคต่าง ๆ เช่น โรคตาบวม เป็นต้น

ภาพที่ 3 แสดงการเตรียมบ่อ

ภาพที่ 4 แสดงพ่อพันธุ์ปลากัด

ภาพที่ 5 แสดงแม่พันธุ์ปลากัด

ภาพที่ 6 แสดงการเคียงผสม

ภาพที่ 7 แสดงการปล่อยปลาลงบ่อ

ภาพที่ 8 แสดงการดูแลลูกปลากัด

ภาพที่ 9 แสดงการเตรียมเลี้ยงปลากัด

ภาพที่ 10 แสดงการหมักน้ำปลากัด

ภาพที่ 11 แสดงการให้อาหารปลากัด

ภาพที่ 12 แสดงการห่อกระดาด

3. แนวทางการส่งเสริมปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีดังนี้

3.1 แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเพาะเลี้ยงปลากัด การเพาะเลี้ยงปลากัดเป็นอาชีพที่เป็นการสร้างรายได้เป็นอย่างมากที่ช่วยหาค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัว และเป็นอาชีพหลักของคนบางคนที่ทำอาชีพนี้ รุ่งเรืองและร่ำรวยได้มากเหมือนกัน

3.2 แนวทางการส่งเสริมการจำหน่ายปลากัด การส่งเสริมการจำหน่ายปลากัดให้มีช่องทางการจำหน่ายที่มากขึ้น เช่น มีการส่งออกนอกประเทศเพิ่มมากขึ้น และเป็นธุรกิจด้วย มีความจำเป็นมากในการส่งให้ประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย

3.3 แนวทางการส่งเสริมการขยายพันธุ์ปลากัด การขยายพันธุ์ปลากัดเพื่อให้ได้พันธุ์ที่มีความเก่งและมีสีสันที่สวยงาม จะมีลูกค้าจำนวนมากมาขอซื้อ และการขยายพันธุ์ปลากัดมีความจำเป็นอย่างมากเพื่อผสมแล้วให้ได้ปลากัดที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

ภาพที่ 13 แนวทางการส่งเสริมอาชีพ
การเพาะเลี้ยงปลากัด

ภาพที่ 14 แนวทางการส่งเสริม
การจำหน่ายปลากัด

ภาพที่ 15 แนวทางการส่งเสริม
การขยายพันธุ์ปลากัด

อภิปรายผล

1. ปัญหาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอยะรัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.1 ปัญหาด้านอาหารของปลากัด

ปัญหาด้านอาหารปลากัด เช่น การขาดแคลนลูกน้ำไม่เพียงพอต่อปลากัดที่เลี้ยงไว้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมทรง ประมวล ได้กล่าวว่า มีการกำจัดลูกน้ำเพื่อไม่ให้เกิดยุงลาย จึงทำให้มีการขาดแคลนลูกน้ำ จึงทำให้ปลากัดโดยส่วนใหญ่มีความไม่สมบูรณ์ และทำให้ปลาไม่มีความแข็งแรง และสวยงามพอที่จะนำไปกัด (สมทรง ประมวล, 2554)

1.2 ปัญหาการดูแลรักษาปลากัด

ปัญหาการเลี้ยงปลากัดพบปัญหามากมายด้วยปลากัดเป็นโรคต่าง ๆ เช่น โรคครา โรคน้ำตา เป็นแก้วกระจก เป็นต้น จึงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ การปล่อยปลากัด โดยการลอยถุงปลากัดทิ้งลงในตู้ (เหยือกที่เตรียมน้ำไว้แล้ว) เพื่อให้ให้น้ำในถุง และในตู้มีอุณหภูมิเท่า ๆ กัน ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาทีแล้วค่อย ๆ เปิดปากถุงออก แล้วปล่อยปลาลงในตู้ (เจนรงค์ ศรีรักษา, 2545)

2. ภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอยะรัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1 การเตรียมบ่อ พบว่า การเตรียมบ่อต้องมีความสะอาด และต้องรู้จักดูแลความสะอาดเป็นอย่างดี เพื่อให้ปลากัดมีความสบายในการอยู่ในบ่อ หรือภาชนะที่จะใช้เป็นบ่อเพาะปลากัด และเพื่อให้ปลากัดได้มีการออกลูกที่เยอะ ๆ จากนั้นจึงคัดแยกลูกปลาออกจากบ่ออนุบาลโดยนำมาเลี้ยงแล้วนำไปขายในตลาดเพื่อให้ได้ราคาที่สูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วาริน แก้วใส ได้กล่าวว่า ควรมีขนาดเล็ก ส่วนมากนิยมใช้ภาชนะต่าง ๆ ไม่มีบ่อถาวร จากนั้นใส่พันธุ์ไม้น้ำที่มีใบหรือลำต้นอยู่ผิวน้ำ เช่น จอก ผักตบชวา ผักบุ้ง หรือผักกระเฉดลงไปบ้างเล็กน้อย (วาริน แก้วใส, 2553)

2.2 การคัดเลือกพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ พบว่า การคัดเลือกปลาเพื่อผสมพันธุ์มีหลักควรปฏิบัติ ดังนี้ ปลาเพศผู้ คัดปลาที่แข็งแรง วัยน้ำปราดเปรียว ลักษณะสีสด ปลาเพศเมียโดยทั่วไปมีขนาดเล็ก มีสีเทา และมีลายตามแนวนาบ มีครีบสั้น ควรคัดเลือกแม่ปลาที่แข็งแรงและมีท้องแก่ คือ มีไข่แก่เต็มที่ได้จากส่วนท้องของปลา ซึ่งจะขยายตัวพองออกอย่างชัดเจน และเมื่อลองให้อาหารเป็นเวลา 1 วัน ส่วนท้องก็ยังคงขยายอยู่เช่นเดิม นำแม่ปลาที่เลือกได้ไปใส่ขวด แล้วนำไปวางเทียบกับปลาเพศผู้ เมื่อปลาเพศผู้แสดงอาการเกี้ยวพาราสี ปลาเพศเมียที่ท้องแก่ จะเกิดลายสีขาวแกมเหลืองพาดจากส่วนหลังลงไปทางส่วนท้อง จำนวน 4 - 6 แถบ

ในเรื่องสีส้มของปลานั้น สามารถเลือกได้ตามความชอบของผู้ดำเนินการ เพราะปลาสีต่างกันสามารถผสมกันได้ (กรรชัย หรรษา, 2557)

2.3 การเคียงผสม พบว่า ปลาทั้งตัวผู้ และตัวเมียจะได้มีความคุ้นเคยกัน ช่วยลดความรุนแรงลงได้ส่วนหนึ่ง อีกทั้งแม่ปลาที่สมบูรณ์ และมีไข่ในท้องก็เริ่มต้นตัว และมีการเร่งไข่เหล่านั้นให้สุกงอมเต็มที่ และยอมให้ตัวผู้รัดด้วยความสมัครใจ การเทียบปลาไม่มีอะไรมากนัก เพียงแต่นำพ่อพันธุ์ และแม่พันธุ์ใส่โหลคนละใบมาวางเทียบกันโดยไม่มีอะไรมาขวางกั้น ให้ปลาทั้งคู่มองเห็นกัน ปลาทั้งตัวผู้ และตัวเมียจะได้มีความคุ้นเคยกัน ช่วยลดความรุนแรงลงได้ส่วนหนึ่ง อีกทั้งแม่ปลาที่สมบูรณ์ และมีไข่ในท้องก็เริ่มต้นตัว และมีการเร่งไข่เหล่านั้นให้สุกงอมเต็มที่ และยอมให้ตัวผู้รัดด้วยความสมัครใจ (ชื่น หอมชื่น, 2547)

2.4 การปล่อยปลาลงบ่อ พบว่า การปล่อยพ่อแม่ปลากัดแม่ปลากัด ควรปล่อยในตอนเย็น ปกติแล้วเมื่อปล่อยพ่อแม่ปลากัดแม่ปลากัดร่วมกัน ปลาเพศผู้จะเกี้ยวพาราสีปลาเพศเมีย โดยว่ายนำตัวต้อนหน้าต้อนหลัง อยู่ประมาณ 15 นาที จากนั้นจะไล่กัดปลาเพศเมียจนปลาเพศเมียจะต้องหนีไปแอบซุกอยู่ตามพันธุ์ไม้น้ำ (จรรยา บัวแก้ว, 2555)

2.5 การดูแลลูกปลา พบว่า ภาชนะที่ใช้อุบาลลูกปลา ได้แก่ ตู้กระจก อ่างดิน อ่างปูนซีเมนต์ หรือถังไฟเบอร์ แต่ภาชนะที่ดีที่สุด คือ บ่อเพาะพันธุ์ ลูกปลากัดที่ฟักออกมาใหม่จะมีที่พักภายในหวอด พ่อปลาคอยดูแลลูกที่ว่ายน้ำแล้วจมไปก้นบ่อ โดยจะไปอมลูกกลับมาไว้ที่หวอดเช่นเดิม รอจนตอนเย็นของวันถัดไปจึงซ่อนเอาพ่อปลาออก ลูกปลาจะตกใจกระจายตัวออกจากหวอด ส่วนใหญ่จะลงไปก้นบ่อ แต่เมื่อรอสักครู่ก็จะพุ่งตัวขึ้นมาอยู่ตามพันธุ์ไม้น้ำหรือพืชน้ำบ่อใกล้เคียงน้ำ ในวันต่อมาอาหารของลูกปลาจะหมดไป ลูกปลาจะเริ่มว่ายน้ำเพื่อหากินอาหาร (กล้า สามารถ, 2548)

2.6 การเตรียมเลี้ยงปลากัดเพื่อนำไปกัก พบว่า การเลี้ยงก็เป็นวิธีที่ง่าย ๆ แต่ก็ได้ผล คือ ให้เตรียมอุปกรณ์การเลี้ยง เช่น ตู้ปลาเล็กมีขนาดพอประมาณหรือโหลกลมหรือถ้าไม่มีก็เลี้ยงในถุงขนาดพอเหมาะ แล้วปลาตัวเมียตัวเล็กใส่ไว้ประมาณ 3 - 4 ตัว โดยการเลี้ยงปลาวันแรกให้นำปลากัดตัวผู้ที่จะเลี้ยงใส่ลงในภาชนะที่ใส่ลูกได้เลย (คำนิง ใจรักษ์, 2552)

2.7 การหมักน้ำปลากัด พบว่า เลือกใบหูกวางที่แห้งอยู่คาต้น หรือใบตองน้ำ เป็นใบตองแห้งของต้นกล้วยน้ำว้า นำมาล้างทำความสะอาด แล้วนำมาตากแดดต่อให้แห้งสนิท จากนั้นเราจะนำมาฉีกเป็นเส้นฝอย ๆ จากนั้นจะห่อผ้าขาวแล้วหุบให้ละเอียด เพื่อบีบเอาแต่น้ำยาง ไม่ควรหมักน้ำเข้มข้นแล้วทิ้งหมักปลานานเกินไป เพราะน้ำหมักจะกัดตัวปลา และครีบต่าง ๆ รวมไปถึงเกล็ดลำตัว ทำให้ปลาตัวแข็ง ว่ายน้ำไม่คล่องแคล่ว (สมจิต ใจกล้า, 2532)

2.8 การให้อาหารปลากัด พบว่า การให้อาหารถ้าเป็นอาหารเม็ดควรให้เช้า - เย็น ให้อย่างสม่ำเสมอ และควรให้ทุกวันอย่าให้ปลากัดพอมมาก เพราะปลากัดจะไม่แข็งแรง และจะไม่มีปฏิกริยาในการกัด (สว่าง ชั่วอิว, 2538)

2.9 การเตรียมปลากัด พบว่า การคัดเลือกปลากัดได้ตามที่ต้องการแล้ว ก็นำปลามาหมักน้ำใบหูกวาง โดยใช้ระยะเวลาหมักประมาณ 7 วัน แต่ถ้าเป็นปลาที่รูปร่างอ้วนก็ต้องใช้เวลา 15 วัน หรือมากกว่าเกล็ดของปลาเรียบ และแวววับ เขาบอกว่าใบหูกวางที่นำมาใช้นั้นต้องตากแดดให้แห้งสนิท แล้วนำมาแช่น้ำ จากนั้นนำน้ำดังกล่าวมาเลี้ยงปลา ซึ่งทำให้หนังของปลาแข็ง และเหนียว ในช่วงหมักนี้จะให้ปลากินลูกน้ำวันละ 2 - 3 ครั้ง แต่ถ้าเป็นปลาที่มีรูปร่างอ้วนให้กินอาหาร 3 วันต่อครั้ง เพราะว่าให้อาหารมาก ปลาจะอ้วน เมื่อนำไปแข่งขันเสียเปรียบคู่ต่อสู้ได้ (เชียร อร่าม, 2557)

2.10 การดูแลหลังกัก พบว่า ควรใส่ดินที่เป็นดินโคลนเพื่อให้ปลาพักฟื้น เช่น ปลาที่ป่วยมีเชื้อรา เกาะเป็นกลุ่ม ตาบวม ท้องบวม เกล็ดพอง อาการเหล่านี้มักจะเป็นอาการที่เข้าขั้นสาหัส ให้ผ่านการล้างน้ำเกลือ แล้วมาใส่น้ำสะอาด ลดระดับน้ำลงเพียงท่วมหลังปลาเล็กน้อย และใส่ต้นเตยหอมลงไปเพื่อให้แผลของปลาหายเร็วยิ่งขึ้น สถานที่ตั้งควรเป็นที่ที่สภาพอากาศเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย ไม่ร้อนหรือเย็นจนเกินไป (สุพจน์ เชื้อบ้านเกาะ, 2551)

3. แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอยางสง จังหวัดนครราชสีมา

3.1 แนวทางการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงปลากัด

การเพาะเลี้ยงปลากัดเป็นอาชีพถือว่าเป็นการสร้างรายได้เป็นอย่างดีที่ช่วยค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัว และเป็นอาชีพหลักของคนบางคนที่ทำอาชีพนี้รุ่งเรือง และร่ำรวยได้มากเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิจิต ศรีรัตนะ ได้กล่าวว่า ปลากัดเป็นปลาที่ผสมภายนอก และมีการสร้างรังโดยการก่อหวอดที่ประกอบด้วยฟองอากาศ ที่เกิดจากเมือกในปาก ปลากัดจะเจริญพันธุ์พร้อมที่จะผสมพันธุ์วางไข่ตั้งแต่อายุ 3 เดือนขึ้นไป อย่างไรก็ตาม พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ที่จะใช้ผสมพันธุ์ควรมีอายุตั้งแต่ 5 - 6 เดือน ขึ้นไป ปลาเพศผู้ที่สมบูรณ์พร้อมเป็นพ่อพันธุ์ที่ดี ควรมีลักษณะแข็งแรง ปราดเปรียว ชอบก่อหวอดสร้างรัง ปลาเพศเมียที่เป็นแม่พันธุ์ที่สมบูรณ์พร้อมเป็นแม่พันธุ์ที่ดี ควรมีลักษณะแข็งแรง ปราดเปรียว ท้องอูมเป่ง และบริเวณใต้ท้องมีตุ่มสีขาวใกล้รูกัน เห็นได้ชัดเจน ตุ่มสีขาวนี้เรียกว่า “ไข่น้ำ” นอกจากลักษณะกว้าง ๆ ผู้เพาะพันธุ์ปลากัดอาจเลือกพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ที่มีสีสัน หรือลักษณะรูปร่างของครีบบางตัว ๆ เพื่อผสมให้ได้สีสัน และรูปร่างของลูกปลาตามที่ต้องการ (วิจิต ศรีรัตนะ, 2552)

3.2 แนวทางการส่งเสริมการจำหน่ายปลากัด

ส่งเสริมให้มีการจำหน่ายปลากัดที่ดี และมีราคาที่เหมาะสม เพื่อให้ลูกค้าสนใจ และซื้อไปเลี้ยงมากด้วย จะทำให้การจำหน่ายเป็นไปตามที่ต้องการ ปลากัดเป็นสัตว์เศรษฐกิจของประเทศไทยจัดอยู่ในประเภทปลาสวยงาม มีการเลี้ยง เพื่อส่งออกขายในต่างประเทศเป็นอันดับต้น ๆ ของโลกอีกด้วย ตรงนี้ จึงเป็นการจุดประกายให้ตัดสินใจทดลองเลี้ยงอย่างจริงจัง (อาวุธ เพชรรัตน์, 2556)

3.3 แนวทางการส่งเสริมเกี่ยวกับการขยายปลากัด

การขยายพันธุ์ปลากัดเพื่อให้ได้พันธุ์ที่มีความเก่ง และมีสีสันที่สวยงาม จะมีลูกค้าจำนวนมากมาซื้อ และการขยายพันธุ์ปลากัดมีความจำเป็นอย่างมาก เพื่อผสมแล้วให้ได้ปลากัดที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พรศิลป์ ทรงไพร กล่าวว่า ปลากัดเป็นปลาชนิดที่ส่งออกมาดีที่สุด โดยส่งออกปีละประมาณ 1.3 - 4.7 ล้านตัว คิดเป็นมูลค่า 11 - 45 ล้านบาท และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 - 2546 (เพิ่ม + 23.5%, + 30%, + 15.5% ในปี พ.ศ. 2544 - 2546) มูลค่าการส่งออกปลากัดลดลง 61% ในปี พ.ศ. 2547 อย่างไรก็ตามปริมาณปลากัดที่ส่งออกไม่ได้ลดลง โดยมีอัตราการเพิ่ม 15%, 89%, 32%, และ 27.6%, ในปี พ.ศ. 2544 - 2547 ตามลำดับ (พรศิลป์ ทรงไพร, 2553)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 16 ภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้

จากภาพที่ 16 แสดงการส่งเสริมการเลี้ยงปลากัดสายกัฏภูมิปัญญาท้องถิ่นปลาสวยงามเพื่อการอนุรักษ์ของชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอยางสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่พบว่า มีการอนุรักษ์ และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในการเลี้ยงปลากัดสวยงามเนื่องจากคนไทยตั้งแต่อดีตมีความผูกพันกับปลากัดมานาน จึงได้มีการศึกษาทำความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติในชุมชน ส่งเสริมเป็นอาชีพ เพราะนอกจากจะทำให้มีความสุข และคลายเครียดได้ ยังถือว่าการสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว และชุมชนได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอยางสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีการใช้ภูมิปัญญาวิธีการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ อย่างมีลำดับขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมบ่อ 2) การคัดเลือกพ่อพันธุ์ และแม่พันธุ์ 3) การเคียงคู่ผสม 4) การปล่อยปลาลงบ่อ 5) การดูแลลูกปลา 6) การดูแลปลาเพื่อนำไปกัฏ 7) การหมักน้ำด้วยใบไม้ในปลากัด 8) การให้อาหารปลากัด 9) การเตรียมกัฏ และ 10) การดูแลปลากัดหลังกัฏ แต่ที่พบสภาพปัญหา ได้แก่ การขาดแคลนอาหารปลากัด และการดูแลรักษาปลากัดที่มีการเกิดโรคต่าง ๆ ที่ทำให้ปลากัดไม่มีความสมบูรณ์ และเมื่อนำไปกัฏจะทำให้แพ้คู่ต่อสู้ได้หรือไม่สามารถนำไปขายได้ ทั้งนี้ ชุมชนยังต้องมีการส่งเสริมการเลี้ยงปลากัดมากขึ้น ส่งเสริมการจำหน่ายปลากัด และส่งเสริมการขยายพันธุ์ปลากัดต่อไป ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ สำหรับผู้เลี้ยงปลากัดมีดังนี้ 1) ให้มีความรู้ในการขยายพันธุ์มากขึ้น 2) ให้มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงปลากัด และ 3) มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการเลี้ยงปลากัด ข้อเสนอแนะต่อชุมชน ดังนี้ 1) มีการสืบทอด และเผยแพร่ในการเลี้ยงปลากัด 2) มีการให้ความรู้จากประมงที่เลี้ยงปลา 3) การทำให้เห็นคุณค่าในการเลี้ยงปลากัด และ 4) การเล็งเห็นถึงความสำคัญในการจำหน่ายในการส่งออก ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ 1) ผู้ส่งเสริม และสนับสนุนภูมิปัญญาในการเลี้ยงปลากัด 2) มีการส่งเสริมให้เล็งเห็นคุณค่าและประโยชน์ และ 3) รู้จักรักษา และทำให้การรักษาสายพันธุ์ปลากัดที่ดี ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาเรื่องปลากัดสายกัฏ: ภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอยางสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) วรรศึกษา เรื่อง การผสมพันธุ์ของปลากัด กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอยางสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) วรรศึกษาเรื่อง ปลากัดที่มีความกัฏเก่ง กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอยางสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

- กรมประมง กระทรวงเกษตร และสหกรณ์. (2565). แผนปฏิบัติราชการ 5 ปี พ.ศ. 2566 - 2570. เรียกใช้เมื่อ 21 ธันวาคม 2565 จาก https://www4.fisheries.go.th/local/file_document/20220315131156_1_file.pdf
- กรรชัย หารษา. (2557). การเตรียมพ่อพันธุ์แม่พันธุ์. กรุงเทพมหานคร: ประยูรวงศ์.
- กล้า สามารถ. (2548). การดูแลลูกปลา. กรุงเทพมหานคร: เพื่อนอักษร.
- คำนิง ใจรักษ์. (2552). การเตรียมเลี้ยงปลากัด. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- จรรยา บัวแก้ว. (2555). การปล่อยปลาลงบ่อ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เจนรงค์ ศรีรักษา. (2545). ปัญหาการดูแลรักษาปลากัด. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ชื่น หอมชื่น. (2547). การเคียงผสม. กรุงเทพมหานคร: เพชรประกาย.
- เชียร อร่าม. (2557). การเตรียมกัฏ. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร.
- ทีมข่าวเนชั่นทีวี. (2565). ปลาสวยงามไทยกวาดรายได้ 700 ล้านบาท/ปี. เรียกใช้เมื่อ 21 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/1007844>

- ธีรุต เกิดงาม. (2544). ความหมายของการเลี้ยงปลากัด. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- พรศิลป์ ทรงไพบ. (2553). แนวทางการส่งเสริมเกี่ยวกับการขยายปลากัด. วารสารวิจัยเทคโนโลยี นวัตกรรม, 2(2), 20-26.
- วาริน แก้วใส. (2553). การเตรียมภาชนะหรือบ่อเพาะปลากัด. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.eef.or.th>
- วิจิต ศรีรัตน์. (2552). แนวทางการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงปลากัด: กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่ม ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงปลากัด. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 10(ฉบับพิเศษ), 36-47.
- สมจิต ใจกล้า. (2532). การหมักน้ำปลากัด. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2565 จาก <https://bsc.dip.go.th/th/>
- สมทรง ประมวล. (2554). ปัญหาด้านอาหารของปลากัด. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- สว่าง ชั่วอีว. (2538). การให้อาหารปลากัด. เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2565 จาก <https://www.mixtchatuchak.com>
- สุจิต เมืองสุข. (2565). ฟิน เบ็ตต้า อ่างทอง เผยเทคนิคเลี้ยงปลากัดให้รอด. เรียกใช้เมื่อ 21 ธันวาคม 2565 จาก https://www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_148326
- สุพจน์ เชื้อบ้านเกาะ. (2551). การดูแลหลังกัด. เรียกใช้เมื่อ 5 ธันวาคม 2565 จาก <https://readthecloud.com>
- อาวุธ เพชรรัตน์. (2556). แนวทางการส่งเสริมการจำหน่ายปลากัด. วารสารวิชาการ และการวิจัย มทร.พระนคร, 1(1), 9-20.